CHARTA 77 – ANO/NE?

(fiktivní rozhovor mého já a spolužačky ze střední školy)

Honza už to taky podepsal!
-Honza, můj spolužák ze základky?
A nevzali ho na vejšku! Ty se tam, doufám, nechceš podepsat?
-A neměla bych? Po tom všem kolem mě? ...
Blázníš? Vždyť nedostuduješ!
-Ale bude to pro dobrou věc.
Jak dobrou věc, tobě snad někdo v téhle společnosti ubližuje?
-Mně ne, ale jiným jo.
Odkdy tebe zajímají cizí lidé? Buď ráda že jsi sama v pohodě.
-Ty jsi tak bezcitná, copak to nevidíš? Někteří lidé emigrují, jsou tu utlačována lidská práva! Nemáš svědomí, chybí ti vyšší cit, soudíš to podle sebe. Jen si představ, že by se to dělo tobě, že by tě vyslýchala StB za vlastizradu smýšlením... Pořád by jsi trvala na tom, že podpis Charty je akorát ztráta možnosti vystudovat a nijak nepomůže?
Tvoje vyšší city, ideální svět... nemůžeš být aspoň chvíli realistou? Uvědom si situaci: Podepíšeš se a tvůj podpis se stane tvým nepřítelem. Nenechají tě nastoupit na VŠ. Ty skončíš tak, jak si teď. S maturitou a ta ti bude taky k ničemu. Možná tě někde zaměstnají jako dělnici, nebo uklizečku, ale stejně dostaneš za tři měsíce vyhazov. Lidi jako jsi ty si nikdo nenechá dlouho. I kdyby chtěl. Pořád ti to za to stojí?
-Stojí!
Ty jsi tak tvrdohlavá! Prober se!
-Já nesním. Jedinec se musí obětovat pro dobro. Kolikrát se to už stalo víš sama. Jen se zahleď do minulosti. Ten podpis je vnitřní potřeba, jestli to nechápeš, tak promiň, ale mě už nepřemluvíš...
Co ti na to mám říct... Nechápu tě.
-Tak já ti dám další příklad:
Kolem nás je spousta lidí, kteří nemohou pracovat ve svém oboru jen proto, že mají jiný názor. Přijde ti to spravedlivé? Proč se tedy Československo zavázalo k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech a Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech?
To se nemuselo vázat, když to chce dělat takhle. Ovšem otázkou mi zůstává, kde se to v těch lidech bere? To nemají sami potřebu se vyjadřovat? Jdou slepě s davem? Já ten podpis beru jako vnitřní pohnutí, na rozdíl od okolí, které ho chápe jako recesi, podraz.
Zavázalo se, aby dodržovalo. Podle mě tu názory utlačovány nejsou. Vždyť vycházejí noviny...
-Ale jak vycházejí. Nikdy ti nepřišlo, že jsou takové, jak to nazvat, jednosměrné? Potichu ti podsouvají názor. Stejně jako v rádiu. Slyšela jsi někdy svobodnou Evropu? To je hlas hlasů. Ne jako tady – hlas strany. Proč třeba na Českém rozhlasu nikdy nečetli Jirouse? ...?
Asi za to nestojí. Nebo si myslí že ho nikdo nečte...
-Nenalhávej si, stejně obě dvě dobře víme, že je to kvůli jeho názorům.
A přesně tohle chci změnit. Víš, že se říká, že když hodně lidí bojuje za stejnou věc, dokážou jí získat. My chceme dodržování slibů a svobodu. Nic víc.
Určitě už jsi slyšela jméno Václav Havel. Ten to říká moc hezky: Pravda a láska zvítězí.
A já mu věřím.

Radka Štorkánová
studentka Gymnázia J. V. Jirsíka v Českých Budějovicích

I S NÁDIVKOU

Je půl deváté večer a konečně stojím na prahu bytu svých přátel. Uvnitř je opravdu dost lidí, všichni se živě baví a tu a tam zaznívá hlasitý smích. Během chvilky věším kabát na háček, jsem obsloužena pořádným hrnkem černého čaje a vzápětí již mířím ke skupince svých nejbližších známých. Mezi těmito lidmi je mi dobře. Máme vesměs stejné zájmy, spojuje nás to, co by se dalo nazvat stejným životním postojem, jsme zkrátka naladěni na stejnou vlnu. Během večera jsme se dotkli různých témat, Danielova dcera si zlomila nohu na lyžařském kurzu, Martina viděla perfektního Othella v Národním… Čas plyne a místnost se pomalu vyprazdňuje. V jedenáct už u stolu sedí jenom pár lidí, pět či šest. Konverzace nenuceně plyne a daří se mi alespoň na okamžik zapomenout na temnou a mrazivou noc venku, na šeď a prázdnotu ulic. Rozhovor se ponenáhlu stočil k politice. „Markéto, vím, že se na tebe v tomto ohledu snad můžeme plně spolehnout, tak jsme si říkali, víš, jak už jsme spolu o chartě párkrát diskutovali, jestli bys ji tedy nechtěla podepsat. Myslím teď." Zamrazilo mě. Cítila jsem, jak mi zmizel úsměv z tváře a zároveň mě zachvátil strach, nakolik je ostatním proměna mé nálady čitelná. „Ona je tady?" Zeptala jsem se co možná nejklidněji. „No ano, jinak bychom ti to přece nenavrhovali. Já jsem podepsal a ostatní, kteří tu sedí, se mnou, až na Viléma, tomu jsme to ovšem sami rozmluvili. Má, jak víš, tři děti a je na ně bohužel sám. Bylo by to příliš velké riziko." Zvedl se ze židle a přešel ke své knihovně. Vysunul z police několik svazků a pak chvíli šátral rukou za zbylými knihami, načež vytáhl jakýsi titul – měla jsem dojem, že jsem na jeho přebalu zahlédla drobným písmem Mrtvé duše – otevřel jej zhruba v polovině a vyndal arch papíru. Položil jej přede mne na stůl. „Tak to ještě naposledy zvaž." Podal mi propisku.

Dívám se z okna a hlavou mi víří nepřeberné množství myšlenek, obrazy z minulosti i představy budoucnosti. Kolik toho dávám v sázku? Jaký trest nás může všechny potkat? Mohu přece ztratit vše: poté, co jsem vystudovala vysokou školu a dodělala doktorát. Nyní, když mě s trochou štěstí čeká slušná kariéra, práce, po níž jsem toužila… Copak jsem opravdu tak slabá? Právě se sama v sobě klamu! Nic není přece důležitější, než pevné morální zásady. Zvedni tu propisku a piš! Ztvrď ten dokument svým podpisem, ať si můžeš vážit sama sebe! Ten akt z tebe udělá lepšího člověka! Budeš ale schopna žít z pouhého vědomí svých vlastních kvalit? Třeba na tento skutek budeš nahlížet jako na ortel, který jsi sama nad sebou vynesla v nedožitých osmadvaceti letech. Bude mít charta nějaký význam, nebo zmizí v propadlišti dějin a ty s ní jakožto domovnice s doktorátem…? Tví přátelé tě sledují. Jak dlouho už se vůbec díváš ven z toho okna? Zračí se v tvých očích váhání nebo obavy, hrůza, zbabělost? Dej svému životu nový smysl, daruj své existenci hodnotu. Pryč s utilitářstvím a sobectvím! A co děti, které budeš jednou třeba mít? Pro děti chartistky bude jistě problémem i přijetí na gymnázium. Jejich matka doufala ve změnu režimu, ta nepřišla a všechno je jenom horší… Nemohu přece vše zpečetit jediným okamžikem! Život je jen jeden, přece bys jej nechtěla strávit ve vězení. Proboha podívej se na sebe! Takže nakonec i ty sama jako mnoho dalších, jako celé ty masy na prvomájových průvodech sis během několika vteřin horečného uvažování upekla dokonalou výmluvu i s nádivkou!? Sněz si ji, pěkně v rohu místnosti, abys moc nevyčnívala. Uvidí se, jak dlouho tě bude hřát…

Markéta Tomášková
Gymnázium Olgy Havlové
Marie Majerové 1691, Ostrava

MONOLOG 1977

Podepsat či nepodepsat - to je oč tu běží;
zda ducha nechat uspat rezignací
nebo vzít osud do vlastních rukou a vydat se v jejich nemilost jediným podpisem.
Zemřít a spát? Dost už nebýt?
Nechat chvíli naděje zuboženou a zjizvenou vlastním pokořením,
které by v spánku netrýznilo mysl, jen zanechalo čekající lid na dně šedivé kaluže?
Může to udělat kdokoliv jiný. Tak proč zrovna já?
Tak jednoduché se to zdá. Nechat to být a jít.
Vždyť kdo by bez pohnutí snášel ponižující prohlídky,
neustálé sledování, bezbřehé zatýkání, nekonečné výslechy, falešná udání,
měsíce a roky od rodiny,
měsíce a roky na cele,
kde je vlezlá zima či nesnesitelné vedro?
Kdo by byl schopen vydat se bezrozměrnosti dalších dní,
kdy nikdo neví, jak dlouho to ještě může trvat?
Kdo by se nenechal obměkčit snem o rodině,
klidu, jen trochou ubrané možnosti orientace a pohybu
vykoupené stálým pracovním místem, povolenkou k výjezdu či chatou?
Kdo by se chtěl přidat na stranu podivínů a vyvrhelů
o nichž nás denně informují veselé soudružky z televize?
Tak vlastní pohodlí a strach z nás dělají zbabělce!
Stačí zachřestit kostlivci ve skříni, tmou vyhnanství
a zoufalou situací v rodině. Tam je to nejniternější místo!
Tam raní nás šíp strachu neostřeji, nejpalčivěji, nehořčeji.
Naši blízcí nás lámou do kolen. Rodina a přátelé nám lepí ústa páskou mlčení.
Že svoboda se má krčit ve stínu jiných hodnot a osobních vyznání?!
NE! [1]*Kdybych mluvil v jazycích lidí i andělů, bez lásky je to jen dunění zvonu, řinčení činelů.* Láska v pravdě, pravda v lásce.
Doba je temná, ne ve své určitosti, ale právě ve své mlhavosti, skrze kterou nelze prohlédnout. Právě proto je třeba ji rozetnout podpisem.
[13]*Do té doby nám zůstává víra, naděje a láska, tato trojice; ale největší z nich je láska.*

(Hamlet ve spolupráci s apoštolem Pavlem)

Tomáš Urbánek
student FF UK